

Міністерство освіти і науки України
Луганський національний університет імені Тараса Шевченка
Луганський відділ Українського Географічного товариства
ДУ НДІ соціально-трудова відносин
Міністерства праці та соціальної політики України
Луганський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
Луганський обласний центр дитячо-юнацького туризму та краєзнавства
Слобожанський осередок Наукового товариства ім. Т. Шевченка
Луганська обласна організація Української спілки краєзнавців
Луганське обласне об'єднання
Всеукраїнського товариства „Просвіта” імені Тараса Шевченка
Газета „Краєзнавство. Географія. Туризм”

НАУКОВІ ПОШУКИ ГЕОГРАФІЧНОЇ ГРОМАДСЬКОСТІ: вчора, сьогодні, завтра

*Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції,
присвяченої 50-річчю заснування Луганського відділу
Українського Географічного товариства*

*26 – 28 жовтня 2009 року,
м. Луганськ*

Луганськ
ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка»
2009

УДК 911(063)

ББК 26.8

Н34

Редакційна колегія:

доктор геогр. наук П. Г. Шищенко,
доктор геогр. наук А. І. Доценко,
доктор геогр. наук С. І. Іщук,
доктор геогр. наук К. В. Мезенцев,
доктор геогр. наук В. В. Стецюк,
доктор геогр. наук О. Г. Топчієв,
кандидат геол.-мін. наук М. І. Удовиченко,
кандидат геогр. наук О. О. Кисельова,
кандидат геогр. наук Ю. О. Кисельов

Н34 **Наукові** пошуки географічної громадськості: вчора, сьогодні, завтра: матеріали Міжнарод. наук.-практ. конф., присвяченої 50-річчю заснування Луганського відділу Українського Географічного товариства (26 – 28 жовтня 2009 року, м. Луганськ) / Відп. ред. Ю. О. Кисельов. – Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2009. – 213 с.

У збірнику наукових праць представлено результати й визначено перспективи досліджень з усіх напрямів сучасної географії – природничого, суспільствознавчого, екологічного. Окремі матеріали висвітлюють актуальні проблеми методики викладання географічних дисциплін у загальноосвітніх і вищих навчальних закладах.

УДК 911(063)

ББК 26.8

*Рекомендовано до друку науковою комісією
Луганського національного університету
імені Тараса Шевченка
(протокол № 1 від 15 вересня 2009 р.)*

© ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2009

УДК 911(063)
ББК 26.8
НЗ4

Редакційна колегія:

доктор геогр. наук П. Г. Шищенко,
доктор геогр. наук А. І. Доценко,
доктор геогр. наук С. І. Ішук,
доктор геогр. наук К. В. Мезенцев,
доктор геогр. наук В. В. Стецюк,
доктор геогр. наук О. Г. Топчієв,
кандидат геол.-мін. наук М. І. Удовиченко,
кандидат геогр. наук О. О. Кисельова,
кандидат геогр. наук Ю. О. Кисельов

НЗ4 **Наукові** пошуки географічної громадськості: вчора, сьогодні, зав матеріали Міжнарод. наук.-практ. конф., присвяченої 50-річчю заснування Луганськ відділу Українського Географічного товариства (26 – 28 жовтня 2009 року, м. Луганськ). Відп. ред. Ю. О. Кисельов. – Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2009. 213 с.

У збірнику наукових праць представлено результати й визначено перспективи дослідже усіх напрямів сучасної географії – природничого, суспільствознавчого, екологічного. Ок матеріали висвітлюють актуальні проблеми методики викладання географічних дисциплі загальноосвітніх і вищих навчальних закладах.

УДК 911(063)
ББК 26.8

*Рекомендовано до друку науковою комісією
Луганського національного університету
імені Тараса Шевченка
(протокол № 1 від 15 вересня 2009 р.)*

ЗМІСТ

I. ПЛЕНАРНІ ДОПОВІДІ

<i>Шищенко П.Г.</i> НАУКОВІ ДОСЯГНЕННЯ ЛУГАНСЬКИХ ГЕОГРАФІВ У СВІТЛІ ЮВІЛЕЙНОЇ ДАТИ	3
<i>Жадан В.І., Кисельова О.О.</i> СТОРІНКИ ІСТОРІЇ ВИВЧЕННЯ ПРИРОДИ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ	4
<i>Доценко А.І.</i> МІСТА РАЙОННОГО ЗНАЧЕННЯ ТА ЇХ РОЛЬ У РЕФОРМУВАННІ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УСТРОЮ УКРАЇНИ	8
<i>Ішук С.І., Гладкий О.В.</i> ОСОБЛИВОСТІ КЛАСИФІКАЦІЇ І ТИПОЛОГІЇ ПРОМИСЛОВИХ АГЛОМЕРАЦІЙ	11
<i>Кравчук Я.С., Кобзак Р., Зубрицький Ю.</i> ГЕОМОРФОЛОГІЧНЕ КАРТОГРАФУВАННЯ ПРИ ВИРІШЕННІ ІНЖЕНЕРНИХ ЗАВДАНЬ	13
<i>Мезенцева Н.І., Мезенцев К.В.</i> ГЕНДЕРНІ СПІВВІДНОШЕННЯ В ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ В УКРАЇНІ	16
<i>Олійник Я.Б., Мельник К.Ю.</i> ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ	18
<i>Стецюк В.В.</i> ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕНЬ ПРО ПРИРОДНІ ТА ЕТНОКУЛЬТУРНІ ФЕНОМЕНИ УКРАЇНИ	21
<i>Топчієв О.Г., Яворська В.В.</i> ТЕОРЕТИЧНІ ПОСТУЛАТИ НОВОГО АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УСТРОЮ УКРАЇНИ	29

II. ПРИРОДНИЧО-ГЕОГРАФІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

<i>Бабич О.</i> ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ЛІСОПАРКІВ М. ЛЬВОВА ТА ШЛЯХИ ЇХ ОПТИМІЗАЦІЇ	33
<i>Белоусова Н.В.</i> СТРУКТУРНА ЗМІННІСТЬ ГЕОСИСТЕМ ПІД ВПЛИВОМ ЛЮДСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	35
<i>Брусак В.П.</i> СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ГЕОГРАФІЗАЦІЇ ЗАПОВІДНОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ	38
<i>Воровка В.П.</i> ЛАНДШАФТНИЙ АНАЛІЗ СТРУКТУРИ АЗОВО-СИВАСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ	40
<i>Гришко С.В.</i> СТАРОБЕРДЯНСЬКЕ ЛІСНИЦТВО ЯК ЛІСОКУЛЬТУРНИЙ ЛАНДШАФТ У СТЕПУ	43
<i>Дарницький В.Б., Ищенко М.А.</i> О СОПРЯЖЕНИИ ВОДНЫХ ЦИКЛОВ НАД КОНТИНЕНТАМИ И В ОКЕАНЕ НА ПРИМЕРЕ СЕВЕРО-ЗАПАДНОЙ ЧАСТИ ТИХОГО ОКЕАНА	45
<i>Дернов В.С., Удовиченко Н.И.</i> НОВЫЕ НАХОДКИ КАМЕННОУГОЛЬНЫХ АММОНОИДЕЙ НА ТЕРРИТОРИИ ЛУГАНСКОЙ ОБЛАСТИ	49
<i>Дмитриченко Т.М.</i> ЕКОЛОГО-ГЕОМОРФОЛОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ОЦІНКИ РЕЛЬЄФУ ІЗЯСЛАВСЬКОГО КРАЮ (півночі пограничної зони Придніпровської та Подільської височин)	53
<i>Зав'ялова Т.В.</i> ПРИРОДНІ УМОВИ БАСЕЙНУ Р. МОЛОЧНОЇ ЯК ПОКАЗНИКИ ФОРМУВАННЯ ЛІХЕНОФЛОРИ	56
<i>Іванова В.М., Кірнік А.А.</i> ВПЛИВ СУЧАСНИХ ГЕОЛОГО-ГЕОМОРФОЛОГІЧНИХ ПРОЦЕСІВ НА ЕКОЛОГІЧНИЙ СТАН ПІВНІЧНОГО ПРИАЗОВ'Я	58
<i>Исаева Р.Я.</i> ЛЕКАРСТВЕННЫЕ РАСТЕНИЯ ЛУГАНСКОЙ ОБЛАСТИ, ИХ ЭКОЛОГИЯ И ОХРАНА	60
<i>Кисельова О.О.</i> ЛІМІТУЮЧІ ФАКТОРИ РОЗВИТКУ ЯРУЖНОЇ ЕРОЗІЇ В ЛУГАНСЬКІЙ ОБЛАСТІ	61
<i>Кокус В.В.</i> НАУКОВІ ТОВАРИСТВА ПРИ ВУАН ТА ЇХ ВНЕСОК У ВИВЧЕННЯ ПРИРОДИ УКРАЇНИ В 20-Х РОКАХ ХХ СТОЛІТТЯ	63
<i>Кравчук Я.С., Кобзак Р.</i> ОСОБЛИВОСТІ ГЕОМОРФОЛОГІЧНОГО КАРТОГРАФУВАННЯ УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ	66
<i>Куделіна С.Б.</i> "ГАРЯЧІ ТОЧКИ" ОДЕСЬКОГО РЕГІОНУ ЯК ОБ'ЄКТИ ЕКОЛОГІЧНОЇ НЕБЕЗПЕКИ	67
<i>Лаврик О.Д.</i> ПРИНЦИПИ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ АНТРОПОГЕННИХ ЛАНДШАФТІВ РІЧИЩ І ЗАПЛАВ	72
<i>Мельничук М.М., Ковальчук С.І., Десятник В.В.</i> ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ В РЕКРЕАЦІЇ	75
<i>Непша О.В.</i> ДО ІСТОРІЇ ФОРМУВАННЯ КІС ПІВНІЧНОГО УЗБЕРЕЖЖЯ АЗОВСЬКОГО МОРЯ	78

<i>Парилоська Г.</i> ВИРІШЕННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ СЬОГОДЕННЯ ШЛЯХОМ РЕАЛІЗАЦІЇ ГРОМАДСЬКИХ ПРОЕКТІВ	82
<i>Рунців О.І.</i> ПРИРОДНІ ТУРИСТИЧНІ РЕСУРСИ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ	84
<i>Стецишин М.М., Донець І.А.</i> ПРИРОДНО-РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ АГРОМЕЛІОРАТИВНИХ ЛАНДШАФТІВ МЕЛІТОПОЛЬСЬКОГО РАЙОНУ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ ТА ПРОБЛЕМИ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ	86
<i>Ткаченко Т.І.</i> ДО СУЧАСНОГО СТАНУ ЕКОЛОГО-ГЕОМОРФОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ	88
<i>Холковська Т.Ю.</i> ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОЛЬСЬКИХ ВЧЕНИХ НА ТЕРЕНАХ ПОДІЛЛЯ	89
<i>Юровчик В.Г.</i> ПРИРОДНО-РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ	91

ІІІ. СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ СТУДІЇ

<i>Альтгайм Л.Б.</i> ДЕМОГРАФІЧНИЙ ВПЛИВ ЦЕНТРУ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСНОЇ СИСТЕМИ РОЗСЕЛЕННЯ НА ЦЕНТРИ РАЙОННИХ ЛОКАЛЬНИХ ПІДСИТЕМ	95
<i>Андерсон В.М., Белова О.Л.</i> ПАТТЕРН-АНАЛІЗ ЯКІСНИХ ПРОСТОРОВИХ ДАНИХ В СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ: МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ	99
<i>Афоніна О.О.</i> ДЕМОГРАФІЧНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ПРАЦЕРЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПОЛІСЬКОГО РЕГІОНУ	100
<i>Барановський М.О.</i> ПРОГНОЗУВАННЯ ДИНАМІКИ ДЕПРЕСИВНОСТІ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ (НА ПРИКЛАДІ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)	103
<i>Гаврюшенко Г.В.</i> ДЕМОГРАФІЧНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ	105
<i>Гасвська Н.С., Мельник І.Г.</i> ВНУТРІШНЬОРЕГІОНАЛЬНА ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ РЕГІОНІВ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ ЗА ФАКТОРАМИ ФОРМУВАННЯ ТА ПОШИРЕННЯ БІДНОСТІ	108
<i>Горб К.М.</i> ПРОБЛЕМИ МИТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ У ПРИКОРДОННИХ РЕГІОНАХ	111
<i>Дворська Л.А.</i> СУСПІЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ЧИННИКИ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ	113
<i>Кандауров В.В.</i> ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ПОДІЛУ НА РАЙОННОМУ РІВНІ (НА ПРИКЛАДІ ПІВНІЧНО-СХІДНИХ РАЙОНІВ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ)	116
<i>Кисельов Ю.О.</i> ЧИННИКИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЛЮДСЬКОГО ГЕОПРОСТОРУ ПІВДЕННО-СХІДНОЇ УКРАЇНИ	117
<i>Коваленко В.П., Єфименко В.І.</i> РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗЛОЧИННОСТІ (НА ПРИКЛАДІ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ)	118
<i>Козловець А.В., Сегіда К.Ю.</i> ДО ПИТАННЯ ТИПОЛОГІЇ СІМЕЙ	120
<i>Копер Н.Є.</i> ІНВЕСТИЦІЙНА ТА ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ У ПРОМИСЛОВОСТІ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ	122
<i>Корнус А.О.</i> ДИНАМІКА ЛЮДНОСТІ МІСТ ОБЛАСНОГО ПІДПОРЯДКУВАННЯ ПІВНІЧНО-СХІДНОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ	124
<i>Кулешова Г.О.</i> ГЕОГРАФІЧНА СТРУКТУРА ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНИХ ЗВ'ЯЗКІВ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	126
<i>Макогон Г.Є.</i> ПОРІВНЯЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ СИСТЕМ РОЗСЕЛЕННЯ ПРИКОРДОННИХ РЕГІОНІВ (НА ПРИКЛАДІ ЛУГАНСЬКОЇ ТА ВОРОНЕЗЬКОЇ ОБЛАСТЕЙ)	129
<i>Мартынченко Н.Н., Матросов В.Д.</i> НАПРАВЛЕНИЯ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ТРАНСПОРТНЫХ ЛОГИСТИЧЕСКИХ ЦЕНТРОВ И КОНСИГНАЦИОННЫХ ЗОН ПРИГРАНИЧНЫХ РЕГИОНОВ УКРАИНЫ И РОССИИ В РАМКАХ ТРАНСГРАНИЧНОГО СОТРУДНИЧЕСТВА	132
<i>Меліхова Т.Л.</i> КЛАСТЕРНИЙ ПІДХІД ДО СТРАТЕГІЙ РОЗВИТКУ МІСТА	135
<i>Мельник І.Г.</i> ДЕМОГРАФІЧНІ ФАКТОРИ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ (НА ПРИКЛАДІ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ)	137
<i>Мозговий А.А., Гринюк Т.А.</i> СТАН КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ НАСЛІДКІВ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ	142
<i>Молодецький А.Е., Верстюк С.Ю.</i> ЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПОРТОВО-ПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ В МАЛОМУ АДЖАЛИЦЬКОМУ ЛИМАНІ	144

17.

<i>Нефедова Н.Є.</i> СУЧАСНІ ВОДОГОСПОДАРСЬКІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНИ ТА НАПРЯМКИ ЇХ ВИРІШЕННЯ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА ЇЇ ІНТЕГРАЦІЇ ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ І СВІТОВИХ ЕКОНОМІЧНИХ СТРУКТУР	145
<i>Нсмець Л.М., Моштаківа Н.В.</i> БІБЛІОТЕЧНА МЕРЕЖА ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ	148
<i>Олійник В.Д.</i> МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРИНЦИПИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕПРЕСИВНИХ ТЕРИТОРІЙ ...	152
<i>Питуляк М.Р., Питуляк М.</i> ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ВИКОРИСТАННЯ РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО ПРИДНІСТРОВ'Я	155
<i>Пологовська Ю.Ю.</i> ВПЛИВ ЕКОЛОГІЧНОЇ СИТУАЦІЇ НА ПОСЕЛЕНСЬКУ МЕРЕЖУ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ	157
<i>Прохорова Л.А.</i> СОЦІАЛЬНЕ ОПИТУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ МІСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ	159
<i>Сайчук В.С.</i> ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА ЕМПІРИЧНИЙ РІВНІ ГЕОГРАФІЧНИХ ЗНАТЬ В КОНТЕКСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РИНКУ ПРАЦІ	161
<i>Сердюк А.М.</i> ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА	164
<i>Склярська О.І.</i> ПОНЯТТЯ ТА ТИПИ ПОЛІТИКО-ГЕОГРАФІЧНИХ ПРОЦЕСІВ	165
<i>Слонова Т.І., Чикіна Ю.Ю.</i> ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ НЕВИРОБНИЧОЇ СФЕРИ МІСТА ЛУГАНСЬКА	168
<i>Смочко Н.М.</i> ГІДРОЕНЕРГЕТИКА ЯК ОДНА З ПРІОРИТЕТНИХ ГАЛУЗЕЙ АКТИВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОГО І СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ	171
<i>Совгіра С.В., Гончаренко Г.Є.</i> ЕКОНОМІЯ ТА РАЦІОНАЛЬНЕ ВИКОРИСТАННЯ ЕНЕРГІЇ	172
<i>Татарінов І.Є.</i> РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ РІВНЯ ЖИТТЯ ПРАЦІВНИКІВ ВАЖКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ У 50-80-І РОКИ (НА ПРИКЛАДІ ДОНБАСУ)	176
<i>Тітенко З.В.</i> ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРИКОРДОННОГО РЕГІОНУ (НА ПРИКЛАДІ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ)	178
<i>Шилова Л.Г.</i> ЗНАЧЕННЯ ПАЛОМНИЧЕСТВА ДЛЯ ПРАВОСЛАВНОГО ХРИСТИАНИНА НА ПРИМЕРЕ ЛУГАНСКИХ І СЕВЕРОДОНЕЦЬКИХ СВЯТИНЬ	181

IV. ГЕОГРАФІЧНА ОСВІТА

<i>Білецький М.І.</i> ДО ПИТАННЯ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЗОВНІШНЬОГО НЕЗАЛЕЖНОГО ОЦІНЮВАННЯ З ГЕОГРАФІЇ	185
<i>Гордашевська Г.І.</i> ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ГЕОГРАФІЇ	187
<i>Гудзевич А.В., Гусак О.М.</i> ВНЕСОК ГЕОГРАФІВ В РОЗВИТОК РЕГІОНАЛЬНИХ НАУКОВО-КРАСЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ПОЧАТКУ ХХІ СТ.	188
<i>Ештокін А.Н.</i> ВЫЧИСЛЕНИЕ КООРДИНАТ ПУНКТОВ ТЕОДОЛИТНОГО ХОДА	189
<i>Казьмірова Ю.І., Ситник О.І.</i> ХАРАКТЕРИСТИКА ПОГОДНИХ УМОВ ШИРЯЇВСЬКОГО РАЙОНУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ 2003 – 2009 РР. (ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ СПОСТЕРЕЖЕННЯ УЧБОВОГО МЕТЕОРОЛОГІЧНОГО ПОСТА В С. МИКОЛАЇВКА)	192
<i>Ковальова Л.П.</i> СУЧАСНІ ПІДХОДИ У ВИКЛАДАННІ ШКІЛЬНОГО КУРСУ ГЕОГРАФІЇ	194
<i>Ковтун Л.О.</i> ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ	197
<i>Кременчуцький А.М., Вірченко П.А.</i> КОМПОНЕНТНА СТРУКТУРА СИСТЕМИ ОСВІТИ	198
<i>Сорокіна Г.О.</i> ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ ЯК АКТУАЛЬНА ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА	200
<i>Тімець О.В.</i> ФАХОВІ (ГЕОГРАФІЧНІ) ЗНАННЯ - ФУНДАМЕНТАЛЬНА ОСНОВА ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ РОЗВИТКУ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ГЕОГРАФІЇ	202
<i>Трегубенко О.М.</i> ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОГО КРАСЗНАВЧОГО РУХУ В 20-Х РОКАХ ХХ СТОЛІТТЯ	204
<i>Шевчук С.М.</i> ВИДАТНІ ПОСТАТІ ЗЕМЛЕЗНАВЧОЇ НАУКИ ПОЛТАВЩИНИ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ (професори Кость Дубняк та Михайло Самбікін)	207

участь у виборчому процесі є суб'єктом *електорально-географічних процесів*, які відображають політичні симпатії, настрої, активність, в великій мірі – політичну культуру населення в їх просторових вимірах.

Щодо останньої типології, то визначити єдино відповідного суб'єкта певному конкретному процесу неможливо, адже суб'єктами одного процесу можуть бути різні спільноти. Так, в інституційно-географічних процесах безпосереднім суб'єктом відносин виступають інституції, однак утворюють ці інституції соціальні, етнічні, територіальні групи, а отже вони є опосередкованими суб'єктами процесів. В електоральних відносинах крім окремого громадянина – суб'єктом виступають великі та малі групи населення (етнічні, територіальні, соціальні), а також окремі політичні інститути (партії).

Таким чином, зважаючи на наявність спільних суб'єктів – соціополітичних, релігійних, етнополітичних, інституційно-політичних, електоральних відносин, усі типи політико-географічних процесів за суб'єктами політичного життя взаємодетермінуються та перекриваються. Лише в ідеальній (абстрактній) теоретичній моделі можуть існувати автономні електорально-географічний, соціополітико-географічний, етнополітичний, інституційно-політичний процес. В реальності існує єдина інтегральна спрямованість розвитку політичного життя в просторових масштабах, що пов'язана з об'єктивною властивістю процесів гетерогенної коеволуції – при внутрішній неоднорідності, багатоаспектності, складності, різновекторності формується односпрямований процес регіонального розвитку.

Висновки. Переважання в наукових дослідженнях аналізу статичних просторових форм політичного життя актуалізує необхідність доповнення предмету політичної географії концепцією політико-географічного процесу, що репрезентує динамічні аспекти політичного життя суспільства. При цьому політико-географічний процес не слід розглядати лише як зміну певних політичних параметрів (активності виборців, частки голосів відданих за певну політичну структуру, кількості громадських об'єднань етнонаціональних груп тощо), явищ та подій в просторо-часових координатах, а як *цілісний безперервний інтегральний процес функціонування політичного простору що обов'язково передбачає конкретний просторовий результат на локальному, регіональному, загальнодержавному, міждержавному рівнях* – політичну диференціацію території з огляду на ті чи інші географічні чинники, її інтеграцію в загальнодержавне середовище чи дезінтеграцію і тяжіння до сусідніх держав (внаслідок активних сепаратистських рухів) тощо.

Література

1. Алаев Э. Б. Социально-экономическая география: понятийно-терминологический словарь. – Москва: Мысль, 1983. – 350 с.
2. Дністрянський М. С. Україна в політико-географічному вимірі. – Львів: Вид. центр імені Івана Франка, 2000. – 310 с.
3. Майергойз И. М. Некоторые вопросы политико-географического изучения капиталистических стран // Вопросы экономической и политической географии зарубежных стран. – Москва, 1971. – Вып 1. – С. 33 – 50.
4. Обушний М. І. Політологія: довідник/ М. І. Обушний, А. А. Коваленко, О. І. Ткач. – К. Довіра, 2004. – 241 с.
5. Топчієв О. Г. Основи суспільної географії: навчальний посібник/ О. Г. Топчієв – Одеса: Астропринт, 2001. – 556 с.
6. Трохимчук С. В, Федунь О. В. Політична географія світу: навчальний посібник. – Львів: Простір М, 2006. – 274 с.
7. Шаблій О. І. Суспільна географія: теорія, історія, українознавчі студії. – Львів, 2001. – 743 с.

*Т.І. Слоньова, доц., к. геогр. н., Ю.Ю. Чикіна, магістр географії
Луганський національний університет імені Тараса Шевченка*

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ НЕВИРОБНИЧОЇ СФЕРИ МІСТА ЛУГАНСЬКА

Для сучасного етапу розвитку суспільної географії одним із важливих напрямків є дослідження невиробничої сфери окремих регіонів, яка забезпечує різноманітні потреби населення у комунальних, транспортних, освітніх, медичних, культурних, побутових та інших послугах, обсяги та рівень яких суттєво впливають на якість життя людей. Особливу актуальність такі дослідження мають, на наш погляд, у таких індустріальних регіонах, як Донбас, тому що раніше географи значно більшу увагу приділяли галузям виробничого сектору економіки.

Перехід від планової до ринкової моделі господарювання обумовили значні зміни у функціональній, галузевій, територіальній структурі, масштабах діяльності невиробничої сфери, загостренню старих та появу нових проблем. У Луганську, найбільшому багатофункціональному місті області, невиробнича сфера має особливо значну роль, тому що вона надає різноманітні послуги і населенню також прилеглих територій. Ці зміни стають все більш рельєфними і наочними. Тому ми ставили за мету виявити особливості сучасного розвитку окремих галузей невиробничої сфери.

До складу невиробничої сфери міста, яку ще називають соціально – побутовим інфраструктурним комплексом, входять житлово – комунальне господарство, побутове обслуговування населення, торгівля, ресторанно – готельне господарство, міський пасажирський транспорт, освітні та медичні заклади, послуги зв'язку тощо.

Обласний центр серед інших регіонів Луганщини має найбільше *житлово – комунальне господарство*. Тут зосереджено 17,1% житлової площі області, потужна водопровідна (більше 120 тис. м³ на добу) та каналізаційна (більше 200 м³ на добу) системи. Місто майже повністю газифіковане. Але забезпечення населення житлом у розрахунку на 1 особу складає у Луганській міськраді всього 19,2 м² проти 22,7 м² в середньому по області. Це найменший показник серед інших міських рад області. Останніми роками житловий фонд майже не зростає, а кількість проблем у житлово – комунальному господарстві, навпаки, зростає. Це і зношеність та аварійний стан багатьох тепломереж, ліній водопостачання, занедбаність прибудинкових територій та зон відпочинку, утилізація сміття та інше.

Значні структурні та динамічні зміни відбулися у *торгівлі та ресторанно – готельному господарстві*. Луганськ є найбільшим торговельним центром серед регіонів області. Так, при питомій вазі населення 20,5% від його загального показника по області на Луганську міськраду приходить 50,8% оптового товарообігу, тоді як ще у 2002 р. приходилося 21,5%. У структурі переважають продовольчі товари (65,9%). Питома вага Луганська за обсягом роздрібного товарообігу з 1995 р. по 2007 р. збільшилася майже вдвічі і складає 53,7%. За кількістю об'єктів роздрібної торгівлі Луганськ теж найбільший регіон у області. Так, якщо в 1985 р. на його території функціонували 9,2% таких об'єктів, то у 2002 р. – вже 19,2%, а у 2007 р. – 31,4%.

Відповідно збільшувалися торговельні площі магазинів. Якщо у 1985 р. їх було відкрито 15% від загальнообласних, то в 2002 р. – 27,1%, а у 2007 р. – до 44,7%. Це свідчить про те, що розширення торговельних площ більш активно відбувається в обласному центрі.

За обсягом роздрібного товарообігу ресторанного господарства Луганська міськрада також знаходиться на першому місці. Але вона має питому вагу близько 30%, яка останніми роками практично не змінюється. За кількістю підприємств ресторанного господарства питома вага Луганська, поміж інших регіонів області, упродовж останніх 20 років залишається майже стабільною. Так, у 1985 р. цей показник становив 16,3%, у 2002 р. – 17,5%, а у 2007 р. – 20,1% [1].

Характерною рисою сьогодення Луганська став бурхливий розвиток ринкової торгівлі, сфери побутових послуг. У місті працюють понад 400 підприємств служби побуту, з яких тільки у 2008 р. були відкриті 19; функціонують 29 ринків. За останні роки зміцнилася матеріально – технічна база ринків у результаті реконструкції, переоснащення та введення в дію додаткових торговельних місць, критих павільйонів, що сприяє як поліпшенню умов праці, так і підвищенню рівня торговельного обслуговування. Активно розширюється мережа закладів побутового обслуговування населення, яка забезпечує потреби жителів міста та прилеглих населених пунктів у різноманітних побутових послугах. В ринкових умовах господарювання значно збільшилася кількість перукарень, сучасних фотосалонів, центрів з ремонту та обслуговування складної побутової техніки, комп'ютерів тощо. Помітно змінюється рівень територіальної концентрації цих підприємств. Особливо бурхливо їх мережа формується на деяких центральних вулицях міста.

Міський пасажирський транспорт – невід'ємна частина складного комплексу життєзабезпечення населення міста. У місті Луганську, як найбільшому в області, отримали розвиток усі види міського електричного транспорту, крім метрополітену. В маршрутну мережу міста входить 116 маршрутів, у тому числі: 10 трамвайних, 4 тролейбусних та 102 автобусних. Для обслуговування діючої маршрутної мережі міста використовуються 116 автобусів великої та середньої місткості, 731 автобусів малої місткості, працюючих у режимі «Маршрутне таксі», 39 трамвайних вагонів та 22 тролейбуса. Останніми роками зменшилися обсяги перевезень внутрішнім міським електротранспортом, в той же час у Луганську з'явився новий вид найбільш мобільного міського транспорту – маршрутні таксі.

Місто Луганськ надає населенню найбільший обсяг *послуг зв'язку* на території області. У цій галузі також відбулися значні зміни. За останні 20 років значно зменшилися обсяги відправлення

газет і журналів, листівок, телеграм, поштових посилок. Але, навпаки, значно зріс обсяг послуг внутрішньоміського та міжміського обсягів телефонного зв'язку. Останніми роками значно збільшилася кількість періодичних видань і відповідно розширилася мережа роздрібної торгівлі ними. Найбільша питома вага в загальному обсязі реалізованих послуг населенню займають послуги підприємств, що здійснюють діяльність у сфері пошти і зв'язку – 59,2%. Це дає змогу зробити висновки про те, що жителі міста отримали більший доступ до засобів масової інформації і мають можливість вибирати їх за своїми смаками.

Обласний центр є найбільшим *освітнім комплексом* Луганщини. Тут працюють 69 дошкільних закладів різних форм власності, які охоплюють 62,2% дітей віком до 6 років, 73 загальноосвітні школи, 6 ліцеїв, 5 гімназій. Луганськ залишається найбільшим в області центром професійно-технічної освіти, мережа якої, на відміну від інших регіонів, залишається стабільною. Сучасний Луганськ – це університетське місто, в якому функціонують 7 з 9 ВНЗ області III – IV рівнів та 8 I – II рівнів акредитації. Провідні університети перетворилися у навчальні комплекси з багатьма структурними підрозділами, що знаходяться не лише в області, а і за її межами.

Луганськ, як найбільше місто в області, має саму розвинену мережу закладів *охорони здоров'я*. Тут діють 32 лікарняні заклади, які розраховані на більш як 7 тисяч лікарняних ліжок і де працюють 40,3% лікарів області. Це обумовлено тим, що у Луганську знаходяться обласні клінічні заклади, які обслуговують значну частину жителів інших регіонів. Забезпеченість лікарями усіх спеціальностей у розрахунку на 10 тисяч населення у Луганську також найвища і становить 77,9 проти 39,2 у середньому по області [2].

Останніми роками значно розширилася аптечна мережа. У Луганську знаходяться 24% усіх аптечних закладів області.

Місто Луганськ залишається найбільшим *культурним центром* Луганщини. У місті знаходяться 3 з 4 театрів області, 3 з 17 музеїв, 11 закладів культури клубного типу та 90 бібліотек. Для проведення фізкультурно – спортивної роботи у місті є значна спортивна база: 6 стадіонів, 4 басейни, 151 спортзал, 282 спортивних майданчика, 39 стрілецьких тирів, 11 тенісних кортів.

В останні роки значно активізувалася туристична діяльність. Якщо до 1990 р. у місті функціонували 2 туристичні фірми («Супутник» та «Інтурист»), то зараз працюють близько 20 приватних фірм, які пропонують різні туристичні маршрути, як по Україні, так і за кордон.

Але незважаючи на те, що за більшістю параметрів розвитку невиробничої сфери Луганськ займає лідируючі позиції в області, тут існує багато проблем. Найбільш актуальними, на наш погляд, є такі: нерациональне співвідношення між різними видами рухомого складу міського транспорту; недостатній розвиток транспортної інфраструктури міста; недостатнє фінансування матеріально – технічної бази житлово – комунального господарства; закладів охорони здоров'я, дефіцит медичних кадрів первинної медико – санітарної ланки спеціалістів; недостатня мережа дошкільних закладів; незадовільний технічний стан спортивних залів та спортивних майданчиків закладів освіти.

Для розв'язання існуючих проблем необхідні: реалізація міських галузевих цільових програм; підвищення якості послуг, що надаються органами місцевого самоврядування; реформування житлово – комунального господарства міста; поліпшення соціальної та транспортної інфраструктури; підвищення рівня благоустрою міста; збільшення обсягів бюджетних асигнувань.

Таким чином, Луганськ залишається найбільшим центром надання різноманітних послуг населенню як власне міста, так і багатьох прилеглих населених пунктів. Помітно посилюється його питома вага серед регіонів області в оптовій та роздрібній торгівлі, наданні освітніх та медичних послуг. На відміну від промисловості для невиробничої сфери Луганська характерним є позитивний динамічний розвиток.

Кардинально змінюється територіальна локалізація закладів торгівлі та надання побутових послуг. Спостерігається підвищення територіальної концентрації таких закладів у центральній частині міста.

Реформування економічних відносин та зміна форм власності обумовили численні проблеми, пов'язані з функціонуванням об'єктів невиробничої сфери. Їх вирішення – це не лише певні кроки з боку державної влади, а і широке поле для конструктивної та ефективної діяльності органів місцевого самоврядування. Саме консолідація зусиль усіх сторін може підняти на новий, більш якісний рівень добробут не лише луганчан, а і багатьох інших жителів Луганської області.

Література

1. Статистичний щорічник Луганської області за 2007 рік. – Ч. 1, 2. – Луганськ, 2008. – 540 с.
2. www.oblstat.com.ua